

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 1919, sp. zn. Rv I 117/19

Číslo: 78/1919

Právní věta:

Nejde-li o nabytí v důvěře v knihy veřejné, může knihovní dlužník vůči hypotekární žalobě namítati všechny okolnosti, které vznik platné pohledávky zamezily, třeba se skutečnosti tyto týkaly poměru žalobce k osobnímu dlužníku: naproti tomu nemůže namítati *compensando* vzájemné pohledávky osobního dlužníka vůči knihovnickému věřiteli, i když byl k tomu osobním dlužníkem zmocněn.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.03.1919

Spisová značka: Rv I 117/19

Číslo rozhodnutí: 78

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla:

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Koupivši od C-ové dům, převzala B na srážku s tržové ceny mezi jinými knihovnickými dluhy také pohledávku věřitele A na domě tom právem zástavním zjištěnou. Když pohledávka tato po své splatnosti nebyla zaplacená, byla B žalována věřitelem A na její zaplacení pod následky exekuce na dotyčný dům. Proti žalobě této namítala B:

1. že pohledávka vůbec po právu nepozůstává a nevzešla ani proti původní osobní dlužnici C, poněvadž tato obdržela od A místo peněz značně přeceněné zboží, které mu dala ihned k dispozici, a

2. compensando nárok na náhradu škody, kterou prý způsobil žalobce svým bezprávným jednáním C-ové a kterou proti němu uplatňuje žalovaná, jsouc k tomu C-ovou zmocněna.

Oba nižší soudy (zemský a vrchní zemský soud v Praze) vyhověly žalobě, nepřipustivše důkazů o námitkách žalované.

Odvolací soud praví ve svých důvodech:

O vytýkané vadnosti a neúplnosti řízení bylo by lze mluvit jen tehdy, kdyby bylo pravda, že první soud nesprávně posoudil věc po stránce právní. Pouze v tom případě totiž, kdyby skutečně byla

žalovaná oprávněna, uplatňovati v tomto sporu vůči žalobci jako věřiteli námitky, které proti němu domněle příslušely původní osobní dlužníci ze vzájemného právního poměru, z něhož vzešla zažalovaná knihovní pohledávka, bylo by také nutno zjistiti podklad pro posouzení, zda námitky ty jsou činěny důvodně, a tudíž připustiti důkazy nabídnuté o rozhodných v tom směru okolnostech. Ale podmínky té zde není. Právní posouzení sporé věci prvním soudcem je zcela bezvadné. Jde tu o prostou žalobu hypotekární dle § 466 obč. zák., opírající se o skutečnost, že zažalovaná je knihovní vlastníci domu a že smlouvou kupní převzala na srážku z kupní ceny mimo jiné též knihovní pohledávku žalobcovu. Tím vzala žalovaná dle §§ 443 a 461 obč. zák. na sebe povinnost trpěti, by knihovní věřitel došel ze zavazené nemovitosti uspokojení svého nároku dle rozsahu a míry knihovního zápisu, založeného dluhopisem. Ježto pak žalovaná není k žalobci jako knihovnímu věřiteli, pokud jde o zmíněnou knihovní pohledávku, v žádném poměru obligačním (aspoň nic takového nebylo ve sporu tvrzeno), může proti hypotekární žalobě jeho činiti jen takové námitky, které jí poskytuje knihovní stav nebo skutečnosti, jež snad mezi ní a knihovním věřitelem bezprostředně se udály a na další trvání závazku jejího vliv měly. Ani v tom ani v onom směru neuvedla žalovaná ničeho podstatného. Její snaha nese se k tomu, by byly za odůvodněné uznány námitky, kterými má býti prokázáno, že pohledávka od ní převzatá hned původně věřiteli ani proti osobní dlužníci po právu nevzešla a tudíž také platně proti nástupkyni osobní dlužnice ve vlastnictví zavazené nemovitosti vymáhána býti nemůže. Ale názoru tomu nelze přisvědčiti. Poukaz odvolatelčin na předpisy III. dílčí novely obč. zák. o převzetí dluhu (§§ 181 a násl. čili §§ 1404 a násl. obč. zák. v novém znění) jest již proto nemístný, že se převzetí dluhu, o nějž jde, stalo dle kupní smlouvy již v prosince 1914, takže se příslušné předpisy III. dílčí novely na toto převzetí nevztahují (§ 190 cit. nov.). Ale i kdyby toho nebylo přehlídí odvolatelka, že možnost, uplatňovati námitky předchůdcovy (§ 184 cit. nov., § 1407 obč. zák.), má dlužník přejímající jen za podmínek v § 182 nov. (§ 1405 obč. zák.) vyznačených, totiž když věřitel dal svůj souhlas k tomu, by nový dlužník nastoupil na místo dřívějšího. To platí dle § 185 cit. nov. (§ 1408 obč. zák.) i v případě zcizení nemovitosti a převzetí zástavního práva na ní váznoucího nabyvatelem, kdež je třeba, by prodávající aspoň vyzval věřitele písemně, by zaň přijal nového dlužníka. Že by však byl souhlas věřitelův v daném případě ať tak či onak zjednan býval, odvolatelka ani netvrdila. Ale také z dřívějších předpisů obecného zákoníku občanského nevyplývá oprávněnost vývodů odvolacích. Zejména nelze jí hájiti také předpisy §§ 1400 a násl. obč. zák. v původním znění, protože dle § 1401 asignace neúplná, o jakou by zde nejvýše mohlo jíti, když souhlas věřitelův není prokázán, jest účinná jen pro ty strany, které s ní souhlasily, tedy zde jen pro původní dlužníci a novou dlužnici, nikoli též pro věřitele.

Soud procesní tedy správně věc posoudil, když se postavil na stanovisko, že žalovaná není oprávněna, přiváděti ve sporu k platnosti námitky, které by snad příslušela osobní dlužníci. Tím padá i oprávněnost, dovolávati se předpisu čl. 350 obch. zák. Snaží-li se odvolatelka vyhnouti se důsledkům zákonných ustanovení svrchu zmíněných tvrzením, že byla osobní dlužnicí zmocněna, aby uplatňovala její námitky z původního právního poměru, nelze jí v tom směru přiznati úspěchu, protože jest žalována jménem vlastním, nejde zde tedy o spor mezi věřitelem a původní osobní dlužnicí, tato není v něm stranou a nelze v něm její námitky uplatniti ani pod záminkou zmocnění. Aby se tak mohlo státi, byla by auktorka žalované musila jako vedlejší intervenientka vstoupit do sporu, státi se tak jeho účastnicí a pomáhati žalované k vítězství uplatňováním vlastních námitek proti pravosti zažalované pohledávky.

Pouhým tvrzením zmocnění prý jí daného a nabízením důkazu o tom nemůže žalovaná nedostatek tento nahradit.

Nejvyšší soud vyhověl dovolání žalované, zrušil rozsudky obou nižších soudů a odkázal věc k soudu první stolice, by ji znovu projednal a rozhodl.

Důvody:

Dovolání uplatňuje dovolací důvody § 503 č. 2 a 4 c.ř. s. v tom směru, že jest nesprávný názor soudu

odvolacího, že žalovaná může proti žalobě hypotekární činiti jen takové námitky, které jí poskytuje knihovní stav nebo skutečnosti, jež snad mezi ní a knihovním věřitelem bezprostředně se udály, a že následkem tohoto nesprávného názoru neprávem nebyly připuštěny důkazy o rozhodných skutečnostech žalovanou namítaných. Dovolání dlužno částečně uznati za opodstatněné. Jak oba nižší soudy správně uvádějí, což není stranami v odpor vzato, jde o žalobu hypotekární. Vzhledem k pojmu práva zástavního, jež dle § 449 obč. zák. předpokládá platnou pohledávku, a ježto v daném případě nejde o nabytí v důvěře v knihy veřejné, dlužno rozhodnouti o tom, zda-li žalobci vůbec platná pohledávka vzešla, a nutno proto hypotekárnímu dlužníku přiznati právo, by mohl namítati všechny okolnosti, které vznik platné pohledávky zamezily, bez ohledu na to, zdali skutečnosti tyto týkají se poměru žalobce k dlužníku hypotekárnímu nebo osobnímu. Vždyť dle opačného názoru nižších soudů mohl by hypotekární věřitel, jemuž ve skutečnosti žádná pohledávka nepřislouží, i když nejde o ochranu důvěře v knihy veřejné, žalobou hypotekární domoci se zaplacení pohledávky neexistující, což by pojmu práva zástavního přímo odporovalo. Věřitel měl by, když věc v zástavu daná náhodou přešla na osobu třetí, postavení výhodnější, než kdyby zůstala ve vlastnictví dlužníka osobního, což by zajisté nebylo odůvodněno. V okolnosti, že žalovaná v kupní smlouvě převzala pohledávku žalobce na srážku s kupní ceny, nelze přece shledávati uznání pohledávky, zejména když prohlášení ani se nestalo vůči žalobci. Toto převzetí týká se pouze poměru mezi žalovanou a prodávající a nemůže tedy žalobce z něho žádných práv pro sebe dovozovati. Jest proto bez významu, uvádí-li první soud, že, nebyla-li pohledávka žalobce po právu, neměla žalovanou na srážku kupní ceny býti přejímána. Žalovaná jest tedy oprávněna, námitky proti vzniku zažalované pohledávky samostatně uplatňovati bez ohledu na to, zdali ji osobní dlužnice k tomu zmocnila. Tyto námitky pro spor rozhodné soud odvolací vůbec nevzal na přetřes, trpí tedy v tomto směru řízení odvolací vadou dle § 503 č. 2 c.ř.s. Soud první uvedl sice, že dle doznání žalované si C-ová zboží žalobcem dodané podržela, nedovodil však z toho žádných důsledků. Okolnost tato o sobě jest nerozhodna, poněvadž nevylučuje, by vady, které řádnému užívání nepřekážejí, dle § 932 obč. zák. přejímající věc si podržel a žádal zmenšení úplaty. Poněvadž tedy bude třeba v tomto směru dalšího jednání v první stolici, byly dle § 510 c.ř.s. rozsudky obou nižších soudů zrušeny a věc vrácena soudu první stolice k dalšímu jednání a vydání nového rozsudku. Pokud však žalovaná namítá *compensando* nárok na náhradu škody, kterou prý žalobce C-ové způsobil, jest správný názor obou nižších soudů, že žalovaná není oprávněna, tuto námitku činiti a to ani tenkrát, kdyby byla C-ovou k tomu zmocněna; neboť kompensace jest dle § 1438 obč. zák. přípustna jen při pohledávkách vzájemných mezi věřitelem a dlužníkem. Pohledávku osoby třetí nelze dle § 1441 obč. zák. kompensovati a to ani na základě zmocnění téže, poněvadž i potom protipohledávka zůstává majetkem této třetí osoby, tudíž podmínky kompensace dle § 1438 obč. zák. tu nejsou a rozsudek nemohl by o pohledávce *compensando* namítané po rozumu § 411 c.ř.s. nabytí moci práva, poněvadž proti třetí osobě na sporu neúčastněné nemá účinku. V tomto směru tedy odvolání, pokud vytýká nesprávné posouzení právní, není odůvodněno a následkem toho není tu ani vady dle § 503 č. 2 c.ř.s.